

Buxhetimi i Pergjegjshem Gjinator

Nicole Farnsworth per RrGGK

Buxhetimi i Përgjegjshëm Gjinnor

Dimensione të ndryshme:

- Pjesëmarrja e barabartë e grave dhe burrave në procesin e buxhetimit
 - Por, pjesëmarrja $\neq$ barazi gjinore në buxhetim
- Institucionalizimi i gjinisë
 - Ngritja e kapaciteteve të zyrtarëve lidhur me Buxhetimin e Përgjegjshëm Gjinnor, në mënyrë që ata ta kenë parasysh këtë gjë çdo vit, gjatë procesit
- Përfshirja e çështjeve gjinore në dokumentin e buxhetit
 - Një linjë specifike buxhetore apo sigurimi i fondeve vetëm për gra nuk është i mjaftueshëm për të bërë Buxhetimin e Përgjegjshëm Gjinnor
 - Nuk është i qëndrueshëm dhe gratë nuk janë të përfshira çdo kund

Pikat Kyçe

- Ligji dhe politika
- Hapat drejt Buxhetimit të Përgjegjshëm Gjinor (BPGJ) nëpër komuna
 - Ka rëndësi sepse nëse ju nuk e kuptoni mirë se si funksionon procesi, nuk do të mund të bëni ngritjen e kapaciteteve të zyrtarëve nëpër komuna lidhur me Buxhetimin e Përgjegjshëm Gjinor.
- Këmbimi i përvojave
- Procesi i buxhetimit

Mit dhe e vërtetë

Mit	E vërtetë
BPGJ do të thotë integrimi i një linje specifike buxhetore apo sigurimi i fondeve vetëm për gra.	BPGJ do të thotë planifikim dhe buxhetim më i mirë për gra DHE burra. Nuk do të thotë që patjetër të rriten fondet, por mund të rezultojë në përdorim më efikas të fondeve ekzistuese.
“Pra, a janë gratë të vetmet që janë të nën-përfaqësuar në të gjitha nivelet e institucioneve publike?”	“Jo. Prandaj është e rëndësishme analiza gjinore. Për shembull, të dhënat në Kosovë tregojnë që burrat nuk janë të përfaqësuar në mënyrë të barabartë në mësin e mësuesve të arsimit të ulët. Kjo mund të nënkuptojë që femijët nuk kanë burra si rol modele të mira në këtë moshë. Barazia është e nevojshme në të gjitha nivelet, për gratë dhe burrat.”

Ligji dhe Politikat

- Korniza Afatmesme e Shpenzimeve (KASH) është dokumenti kryesor i planifikimit për politikat ekonomike të qeverisë.
- Qeveria e Kosovës e përgatit KASH-in në përputhje me vizionin e zhvillimit kombëtar, i cili përfshin zhvillimin e qëndrueshëm ekonomik; qeverisjen e mirë dhe sundimin e ligjit; zhvillimin e kapitali njerëzor; dhe përmirësimin e mirëqenies sociale.
- Qeveria e Kosovës duhet ta integrojë aspektin gjinor në planifikimin, implementimin dhe monitorimin e zbatimit të të gjitha ligjeve, strategjive dhe politikave si në nivel qendror, ashtu edhe në nivel lokal, në përputhje me Ligjin për Barazi Gjinore.
- Këtu përfshihen edhe proceset buxhetore.

Ligji dhe Politikat

- Buxhetimi i Përgjegjshëm Gjinator (BPGJ) prezanton një qasje përmes të cilës perspektiva gjinore mund të integrohet në proceset buxhetore.
- Qarkorja Buxhetore 2015/01 - Pergaditjet e para dhe kufijte fillsetar per Buxhetin e vitit 2015 nga Organizatat Buxhetore Qendrore
- Qarkorja Buxhetore 2015/01 per Komuna
 - “Inkurajojme qe te fillloni te reflektoni te buxheteve e komunave”
 - Duhet te organizohet diskutim publik

Pse është i rëndësishëm Buxhetimi i Përgjegjshëm Gjinator?

- BPGJ përfshinë një proces përmes të cilit prezantohen në buxhet qëllimet strategjike drejt përforcimit të barazisë gjinore.
- Kjo mund të rris transparencën, efektivitetin e shpenzimeve publike, dhe monitorimin e zbatimit.

“Pse është e
rëndësishme
BPGJ-ja?”

“Transparencë,
llogaridhënie, efikasitet,
prosperitet, BARAZI!”

Pse është i rëndësishëm Buxhetimi i Përgjegjshëm Gjinator?

- Procesi i analizës së BPGJ mund të ndihmojë për të kuptuar:
 - nëse gratë dhe burrat, ose grupet e ndryshme të burrave dhe grave, përfitojnë nga shpenzimet publike;
 - sa efektive janë alokimet buxhetore në trajtimin e nevojave potencialisht të ndryshme të grave dhe burrave;
 - sa efektiv është zbatimi i politikave dhe i buxhetit në arritjen e qëllimeve gjinore; dhe
 - sa mund të ndikojë (pa)barazia gjinore në arritjen e këtyre qëllimeve.

Pse është i rëndësishëm Buxhetimi i Përgjegjshëm Gjinator?

- Për më tepër, zyrtarët buxhetor, departamentet buxhetore dhe institucionet në nivel komunal dhe qendror mund ta përdorin BPGJ për t'i arsyetuar nevojat buxhetore të departamenteve të tyre dhe për të komunikuar më mirë me institucionet apo akterët e tjerë, përfshirë këtu edhe Ministrinë e Financave.

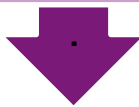

Qasja e Buxhetimit të Përgjegjshëm Gjinator

- BPGJ mund të zbatohet me anë të një qasje të thjeshtë prej tre hapash, përmes të cilës perspektiva gjinore mund të përfshihet në proceset dhe dokumentet buxhetore

Faza 1. Analiza sipas BPGJ-së

Kuptoni çështjet dhe boshllëqet gjinore

Faza 2. Identifikoni qëllimet për rritjen e barazisë mes grave dhe burrave

Definoni objektivat, aktivitetet dhe indikatorët për të adresuar çështjet e identifikuara të Hapi 1.

Faza 3. Përfshini perspektivën gjinore në Dokumentin Buxhetor

Përfshini këto informata në dokumentet buxhetore: Seksioni i buxhetimit të performancës

Faza 1. Analiza sipas BPGj-së

- **Qëllimi:** Qëllimi i fazës së parë është të kuptojmë çështjet gjinore dhe boshllëqet gjinore brenda një komune. Me anë të një analize gjinore gjithëpërfshirëse, komunat mund të kuptojnë se ku është i nevojshëm ndryshimi. Në të njejtën kohë do të ndihmojë të kuptojnë se si buxhetet dhe programet ekzistuese ndikojnë tek burrat, gratë, vajzat, dhe djemtë.
- Ja si ta bëni hap-pas-hapi:

Faza 1. Analiza sipas BPGj-së

1. Analizoni situatën e grave dhe burrave, vajzave dhe djemve brenda komunës specifike

Analizoni numrin e grave dhe burrave, djemve dhe vajzave që kanë përfituar nga një program apo projekt i caktuar brenda departamentit apo divizionit tënd.

Faza 1. Analiza sipas BPGj-së

- Veçanërisht, duhet të analizohen:
 - 1) numri i grave dhe burrave, djemve dhe vajzave brenda grupit të synuar, (p.sh. numri i të papunëve) dhe
 - 2) numri i grave dhe burrave që kanë përfituar nga programet ose projektet specifike (p.sh. nga shërbimet publike apo transferet).
 - Kjo ndihmon të identifikohet nëse ka pasur ndonjë dallim në numrin e grave dhe burrave, vajzave dhe djemve që kanë marrë pjesë apo kanë përfituar nga ndonjë program i ofruar nga ju.

Faza 1. Analiza sipas BPGj-së

Tabela 1. Shembull i shabllonit për analizën sipas BPGJ-së të grupeve të synuara brenda një viti.

	# total i grupit të synuar	# apo % e pjesëmarrjes së grave	# apo % e pjesëmarrjes së burrave
Të papunë			
Të regjistruar si punëkërkes			
...			

Faza 1. Analiza sipas BPGj-së

Tabela 2 paraqet një shembull të një mënyre të thjeshtë përmes së cilës mund të mbledhim të dhëna për burrat dhe gratë përfituese. Ju vetëm plotësoni këtë tabelë për secilin shërbim që ofroni.

Tabela 2. Shabllon për analizën sipas BPGJ-së të përfituesve

Lloji i shërbimit apo transferit	# total i përfituesve	# i grave	# i burrave
Shërbimi A			
Shërbimi B			
...			

Faza 1. Analiza sipas BPGj-së

Mund të jetë e dobishme të krijoni një tabelë me numrin e përfituesve, grave dhe burrave për secilin vit. Kjo mund të na ndihmojë të identifikojmë trendet në numrin e përfituesve gjatë kohës.

Tabela 3. Shablioni për përfituesit, Shërbimi X, 2011-2013

Viti	# total i përfituesve	# i grave	# i burrave
2011			
2012			
2013			

Hapi 2. Identifikoni alokimet buxhetore, dhe kostot e shërbimeve të ndryshme

- Në hapin e dytë duhet të shikojmë buxhetin në mënyrë që t'i shohim alokimet buxhetore për shërbimet e caktuara.
- Kalkulimi mund të bëhet kështu: $\text{shpenzimet totale} \div \# \text{ i përfituesve} = \text{shpenzimet për person}$. Pastaj, $\text{shpenzimet për person} \times \# \text{ i grave përfituese} = \text{shpenzimet për gra}$.

Tabela 4. Shablioni i shpenzimeve sipas gjinisë

Shërbimi	Shpenzimet totale	# i përfituesve	Shpenzuar në gra	Shpenzuar në burra
2011		Mirret nga Tabela 3.		
2012				
2013				

Hapi 3. Identifikoni alokimet buxhetore, dhe kostot e shërbimeve të ndryshme

- Dy hapat e parë të analizës (Faza1) janë sasiore. Do të thotë, na tregojnë vetëm numrat. Sidoqoftë, ato jo doemos na shpjegojnë **PSE** ekzistojnë boshllëqet. Në mënyrë që të kuptojmë pabarazitë gjinore, duhet të kryejmë edhe disa hulumtime **cilësore**.
- Përveç analizës sasiore, mund të jetë e dobishme që të identifikohen nevojat, interesat, dhe prioritetet e grupeve të ndryshme të përfituesve.

1. Shembull i hapit të parë nga Shtëpia e Kulturës në Kamenicë

Ajo që përmendëm më lartë tingëllon shumë mirë në teori, por ta shohim se si funksionon në praktikë. Shtëpia e Kulturës në Komunën e Kamenicës, ofron shërbime të kategorive Aktorë dhe Dramë, Producent Filmash dhe Grupeve të Ansambleve.

Year	# i përfituesve	# i grave	# i burrave
2012	180	70 (39%)	110 (61%)
2013	182	75 (40%)	107 (60%)
2014	84	35 (42%)	49 (58%)

Tabela më lart shumë mirë ilustron se si numri i përfituesve burra ka qenë më i madh se i grave, për të gjitha kategoritë.

Kutia 2. Shembuj të hapave 2 dhe 3, nga Shtëpia e Kulturës në Kamenicë

Në Kamenicë kemi analizuar numrin e përfituesve të shërbimeve që ofrohen nga Shtëpia e Kulturës. Përfshirë kategoritë e Aktorëve dhe dramës, regjisorëve, dhe grupeve të ansambleve.

Viti	Shpenzu ar në gra	% e shpenzuar në gra	Shpenzuar në burra
2012	€650	37%	€1150
2013	€550	35%	€1050
2014	€400	36%	€720

Këtu mund të shihet shumë qartë se shumica e përfituesve për vitet 2011-2013 kanë qenë burra. Mund ta kalkulojmë edhe përqindjen e përfituesve, pasi që mund të analizohet dhe lexohet më lehtë.

Faza 2. Identifikoni qëllimet për të rritur barazinë në mes burrave dhe grave

- Nëse i mbledhim të gjitha këto informata, ne mund të identifikojmë ku mund të ekzistojnë pabarazitë gjinore në secilën fazë, dhe pastaj të identifikojmë se si t'i adresojmë këto pabarazi.
- Në fazën e dytë të BPGJ-së, duke u bazuar në rezultatet e analizave në Fazën 1, mund të krijojmë objektiva dhe aktivitete që t'i adresojmë pabarazitë e identifikuara në mes të grave dhe burrave.
- Duhet të përdorim analizat sasiore dhe cilësore që të formulojmë objektivat dhe t'i përfshijmë ato në dokumentet e buxhetit të ardhshëm, në mënyrë që ta përmirësojmë barazinë mes burrave dhe grave.

Faza 2. Identifikoni qëllimet për të rritur barazinë në mes burrave dhe grave

- **Objektivat** janë qëllime të matshme apo synime që i kemi dhe mund t'i arrijmë brenda një kohe të caktuar.
- Objektivat mund t'i arrijmë përmes **aktiviteteve** apo veprimeve të ndryshme.
- Në mënyrë që ta masim progresin dhe të vlerësojmë nëse i kemi arritë objektivat, ne gjithashtu duhet të përdorim **indikatorë**.
- Në fazën 2, duhet të përdorim informatat nga Faza 1, të cilat do të na ndihmojnë në identifikimin e objektivave, aktiviteteve, dhe indikatorëve për dokumentet e buxheteve.

Faza 2. Identifikoni qëllimet për të rritur barazinë në mes burrave dhe grave

- Objektivat, aktivitetet, dhe indikatorët mund të ndryshojnë, varësisht nga komuna, drejtoria, apo divizioni.
- Gjatë krijimit të tyre, duhet të mendoni me shumë kujdes për **bazën**: kjo është pika e nisjes apo situata aktuale, para se të filloni me implementimin e buxhetit të ri, dhe politikave përkatëse.
- Ka shumë të ngjarë që baza të jetë e ngjajshme me numrat dhe përqindjet e identifikuara në Fazën 1.

Faza 2. Identifikoni qëllimet për të rritur barazinë në mes burrave dhe grave

- Më pas, duhet të mendoni me kujdes për **synimin** që keni tek objektivat: çfarë numri, përqindje, apo ndryshim cilësor mund të arrini **realisht** deri në fund të periudhës buxhetore.
- Në mënyrë që të jeni në gjendje të matni progresin drejt arritjes së objektivës tuaj, ajo duhet të specifikojë saktësisht një numër të synuar apo ndryshim të synuar që planifikoni ta arrini.
- Në të kundërtën, nëse nuk keni një synim të caktuar, ju nuk do të mund të matni ndryshimet që i realizoni me buxhetin tuaj.

Faza 2. Identifikoni qëllimet për të rritur barazinë në mes burrave dhe grave

- Nëse nuk mund t'i matni dhe t'i tregoni këto ndryshime, ju mund të hasni në vështirësi në ofrimin e argumenteve të qarta për vazhdimin e financimit të linjës specifike buxhetore në të ardhmen.
- Se si të caktojme objektiva në mënyrë praktike, më së miri shpjegohet duke vazhduar shembullin tonë.
- Kutia 3 ilustron një shembull të objektivave, aktiviteteve dhe indikatorëve.

Faza 2. Identifikoni qëllimet për të rritur barazinë në mes burrave dhe grave

Kutia 3: Shembull i Fazës 2 nga Shtëpia e Kulturës në Komunën e Kamenicës

- Në kutinë 2 më lart, zbuluam që më pak gra marrin pjesë në aktivitetet që ofrohen nga Shtëpia e Kulturës.
Ndryshimet në dokumentin e buxhetit mund të jenë këto:

Faza 2. Identifikoni qëllimet për të rritur barazinë në mes burrave dhe grave

Year	# i përfituesve	# i grave	# i burrave
2012	180	70 (39%)	110 (61%)
2013	182	75 (40%)	107 (60%)
2014	84	35 (42%)	49 (58%)

Objektivat:

Të rritet numri/përqindja e grave që marrin pjesë në aktivitetet e Shtëpisë së Kulturës.

Të ofrohen shërbime dhe aktivitete të ndryshme nga Shtëpia e Kulturës, në mënyrë që të jenë më tërheqëse për gra dhe vajza.

Aktivitete specifike:

Të përpilohet një strategji komunikimi që targeton gratë.

Të krijohen aktivitete më tërheqëse për gra dhe vajza.

Faza 3. Integrimi i perspektivës gjinore në Dokumentin Buxhetor

BPGJ-ja fokusohet në integrimin e perspektivës gjinore në proceset dhe dokumentet buxhetore. Kjo mund të bëhet përmes mënyrave në vazhdim:

1. Përgatitni një paragraf që përshkruan rezultatet e analizës së BPGJ-së që do të futet në kornizën afatmesme buxhetore dhe/apo në dokumentin buxhetor të komunës. Përdroni këtë paragraf për t'i dhënë shtytje objektivave tuaja dhe paraqitni dëshmi për bazën. Kjo mund të përdoret për të krijuar argument të fuqishëm për nevojën e linjës buxhetore në adresimin e pabarazive gjinore ekzistuese brenda komunës.
2. Përfshini objektivat dhe aktivitetet, që keni përcaktuar në Fazën 2, drejtpërdrejt në KAB dhe/ose në dokument buxhetor.

Faza 3. Integrimi i perspektivës gjinore në Dokumentin Buxhetor

3. Përcaktoni indikatorët specifik që të matni progresin në objektivat për barazinë gjinore.

4. Gjithashtu, mund t'i rishikoni të gjithë indikatorët ekzistues të performancës lidhur me njerëzit në përgjithësi, dhe ti riformuloni ashtu që të përfshijnë gra dhe burra në mënyrë eksplicite. Kjo nënkupton, atëherë kur është e nevojshme, specifikimin e indikatorëve të targetuar që dallojnë për gra, respektivisht për burra. Kjo mund të inkurajojë mbledhjen e të dhënave të ndara sipas gjnisë, që do të jetë e dobishme për të analizuar progresin (Faza 1) dhe për të planifikuar buxhetet e ardhshme

Shembull: Kamenica

- Komuna e Kamenicës është treguar shumë e hapur ndaj bashkpunimit me RrGGK dhe GIZ.
- Për këtë arsye kanë pranuar sugjerimet tona për Korniza Afatmesme Buxhetore (KAB) 2015-2017. KAB-i tashmë ka të dhëna të ndara sipas gjinisë, indikatorëve, objektivave, dhe aktiviteteve të ndjeshme nga ana gjinore. Ky dokument mund të përdoret si shembull shumë i mirë nga Komunat tjera.

Shembull: Kamenica

- Prioritete: 1. Krijimi i kushteve te pershtateshme per zhvillimin e aktiviteteve bujqesore ne komunen e Kamenices
 - Ngritja tekniko profesionale e burrat edhe grate farmerve

Shembull: Kamenica

Një shembull tjetër i mirë vjen nga drejtoria e rinisë, sportit, dhe kulturës nga Komuna e

Viti	Përfituesit	# i grave	# i burrave
2012	146	53 (36%)	93 (64%)
2013	157	61 (38%)	96 (62%)

Tabela më sipër tregon që deri tani përfituesit kryesorë të kësaj kategorie kanë qenë djemtë dhe burrat. Kjo përfshinë 2 klube të futbollit, një klub të shejtarisë, një klub të shahut prej të cilit përfitojnë ekskluzivisht djemtë dhe burrat. Gjithashtu, dy klube të volejbollit vetëm për gra (35 gra dhe vajza), dhe dy klube të karates e një të atletikës ku shumica e përfituesve janë burra.

Shembull: Kamenica

- Mund t'i përdorim këta numra për ta kalkuluar përqindjen e buxhetit që shpenzohet në gra, dhe në burra, duke i analizuar shpenzimet për gra përfituese dhe burra përfitues në këtë drejtori.
- Tabela më poshtë tregon se si shpenzimet në këtë kategori, përbëjnë përqindje të caktuara të shpenzuara në burra dhe gra për çdo vit.

Viti	Shpenzuar në gra	% e shpenzuar në gra	Shpenzuar në burra	% e shpenzuar në burra
2012	€6,200	35%	€11,600	65%
2013	€6,500	35%	€12,550	65%

- Tabela tregon që në Kamenicë, në sektorin e sportit, përqindja më e madhe e buxhetit për vitet 2012-2013 ka shkuar te djemtë dhe burrat (65%)

Shembull: Kamenica

Tash që e dijmë që gratë dhe vajzat përfitojnë më pak nga shërbimet dhe nga buxheti i divizionit të sportit, mund të bëjmë ndryshime në dokumentet e buxhetit në mënyrë që të adresojmë këtë problem:

Objektivat:

- Të rritet numri/përqindja e grave dhe vajzave që marrin pjesë në aktivitete sportive.
- Të shtohet numri i klubeve sportive vetëm për gra dhe vajza (të ketë më shumë se vetëm klubi i volejbollit)
- Të rritet numri/përqindja e vajzave dhe grave që marrin pjesë në klube që janë të hapura për të dy gjinitë.

Shembull: Kamenica

Aktivitete specifike:

- Krijimi i një strategjie të komunikimit që targeton veçanërisht gratë.
- Hapja e klubeve të tjera sportive vetëm për gra dhe vajza.

Indikatorët:

- Rritet përqindja e grave dhe vajzave që marrin pjesë në klube sportive.
- Ekziston strategjia e komunikimit që targeton veçanërisht gratë dhe vajzat.
- Klube të reja, dhe të ndryshme sporti ekzistojnë.

Shembull: Kamenica

Korniza Afatmesme Buxhetore (KAB) e
KOMUNËS SË KAMENICËS
2015-2017

Ngritja tekniko profesionale e farmerve

Shembull: Kamenica

Ngritja tekniko profesionale e burrat edhe grate
farmerve

Shembull: Kamenica

- Shendetesi-Sigurimi i shendetit sa ma te mire per te gjithë qytetareve te komunes se Kamenices, permes nje sistemi shendetesor ma efikas brenda resurseve humane materiale te disponueshme

Shembull: Kamenica

- Shendetesi-Sigurimi i shendetit sa ma te mire per te gjithë qytetareve te komunes se Kamenices, burrat dhe gra, permes nje sistemi shendetesor ma efikas brenda resurseve humane materiale te disponueshme

Shembull: Kamenica

DREJTORIA E BUJQËSISË, PYLLËTARISË DHE ZHVILLIMIT RURAL

- Misioni: është përgjegjëse për koordinimin e punëve me OJQ me qëllim të mbështetjes së aktiviteteve bujqesore, të lidh dhe bashkëpunoj me kooperativat bujqesore, ofroje trajnime, ofroje shërbime veterinarë dhe të kujdest për mbrojtjen e shëndetit dhe të parandaloj sëmundjet e kafsheve, koordinoj dhe të mbikqyrë aktivitetet e gjuetisë.

Shembull: Kamenica

DREJTORIA E BUJQËSISË, PYLLËTARISË DHE ZHVILLIMIT RURAL

- Misioni: eshte pergjegjese per koordinimin e puneve me OJQ me qellim te mbeshtetjes se aktiviteteve bujqesore, te lidh dhe bashkepunoj me kooperativat bujqesore , ofroje trajnime per grate dhe burrat , ofroje sherbime veterinare dhe te kujdest per mbrojtjen e shendetit dhe te parandaloj semundjet e kafsheve , koordinoj dhe te mbikqyre aktivitetet e gjuetise.

Pas Fazës 3

- Implementimi, monitorimi, dhe vlerësimi i përgjegjshëm gjinor
 - Përkundrazi, implementimi i plotë i përgjegjshëm gjinor në buxhetet dhe politikat e planifikuara është qenësore, siç janë edhe monitorimi dhe vlerësimi i rezultateve.
 - Ky nuk është fokusi këtu, pasi që supozohet që kur çështjet janë të përfshira në dokumente dhe politika buxhetore, implementimi do të ndjekë logjikën e qasjes së performancës buxhetore në përgjithësi për të garantuar implementimin dhe monitorimin e plotë të rezultateve, përfshirë nga perspektiva gjinore.

Çfarë ndodh me kategoritë e tjera të shpenzimeve?

- Deri më tani, diskutimi është përqëndruar në një metodologji të thjeshtë që mund të përdoret për të bërë një BPGJ, duke përdorur shembujt e shërbimeve publike.
- Megjithatë, puna me BPGJ brenda komunës nuk kufizohet vetëm në shërbimet publike, por mund të zhvillohet në kontekstin e llojeve të ndryshme të shpenzimeve buxhetore (dhe të të ardhurave).
 - Komunalitë
 - Mallra dhe Shërbime
 - Paga dhe Mëditja
 - Shpenzimet Kapitale

Çfarë ndodh me kategoritë e tjera të shpenzimeve?

- Deri më tani, diskutimi është përqëndruar në një metodologji të thjeshtë që mund të përdoret për të bërë një BPGJ, duke përdorur shembujt e shërbimeve publike.
- Megjithatë, puna me BPGJ brenda komunës nuk kufizohet vetëm në shërbimet publike, por mund të zhvillohet në kontekstin e llojeve të ndryshme të shpenzimeve buxhetore (dhe të të ardhurave).
 - Komunalitë
 - Mallra dhe Shërbime
 - Paga dhe Mëditja
 - Shpenzimet Kapitale

Paga dhe Mëditja

Gratë dhe burrat e punësuar në Zyrën e Kryetarit ne Komunës së Kamenicës

Viti	# i të punësuarve	# i grave	# i burrave
2013	22	4 (18%)	18 (82%)

Viti	Shpenzuar për gra	% e shpenzuar për gra	Shpenzuar për burra	% e shpenzuar për burra
2013	€19,152	12%	€146,234	88%

Paga dhe Mëditja

Në mënyrë që të ndryshojmë këtë gjë për vitet në vijim, duhet ta adresojmë këtë problem me anë të objektivave, aktiviteteve, dhe indikatorëve.

Objektivat

- Të ulet dallimi në pagë në mes të burrave dhe grave.
- Të rritet numri i grave të punësuar në zyrën e kryetarit.

Aktivitete Specifike

- Krijimi i politikave afirmative të veprimit dhe programeve të mentorimit të cilat inkurajojnë më shumë gra që të jenë në gjendje të arrijnë pozita më të larta brenda zyrës të kryetarit.
- Inkurajimi i grave të aplikojnë në pozita me paga më të larta.
- Ndërmarrja e aktiviteteve që promovojnë gratë në pozita më të larta brenda zyrës.

Indikatorët:

- Ulet dallimi në paga mes burrave dhe grave të punësuar në zyrën e kryetarit.
- Rritet balanci gjinor tek të punësuarit në zyrën e kryetarit.

Shpenzimet Kapitale

- Shpenzimet kapitale mund të përbëjnë një pjesë shumë të madhe të shpenzimeve të komunës dhe është shumë e rëndësishme që të analizohen në detaje nga një perspektivë gjinore.

Prioritetet:

- Sa gra dhe burra përfshihen në marrjen e vendimeve dhe përzgjedhjen e investimeve dhe projekteve që do të financohen?
- A janë prioritetet të përzgjedhura në mënyrë demokratike me pjesëmarrjen e qytetarëve, apo prapa dyerve të mbyllura?
- Me fjalë të tjera, deri në çfarë mase marrin pjesë qytetarët në procesin e përzgjedhjes së projekteve të shpenzimeve kapitale?
- Deri në çfarë mase janë gratë dhe burrat vendimarrës në këtë proces?

Shpenzimet Kapitale

Planifikimi:

- Kush ka marrë pjesë në planifikimin e shpenzimeve kapitale (prioritetet e investimeve) dhe përcaktimin e roleve (gratë, burrat, apo të dy kategoritë)?
 - P.sh, me kë janë konsultuar për karakteristikat arkitektonike, për dizajnin e objektit që po ndërtohet, apo për atë se ku do të ndërtohet ky objekt?
- A janë marrë në konsideratë në mënyrë të barabartë nevojat, interesat dhe prioritetet e grave dhe burrave gjatë planifikimit të projekteve?
- A u janë prezantuar planet grave dhe burrave që të mund të japin sugjerimet e tyre dhe a janë marrë në konsideratë sugjerimet e tyre?

Shpenzimet Kapitale

Planifikimi:

Viti ####							
#	Proces Përfshirës? (Po/Jo)	Konsultuar me: # i		Konsultuar me: % e		Prioritetet e shprehura	
		Grave	Burrave	Grave	Burrave	Gra	Burrave
Shpenzimet kapitale për sektor [emri i sektorit apo institucionit]							
1							
...							
Shpenzimet kapitale për komunë [emëro komunën]							
1							
...							

Shpenzimet Kapitale

Planifikimi:

- Kush ka marrë pjesë në planifikimin e shpenzimeve kapitale (prioritetet e investimeve) dhe përcaktimin e roleve (gratë, burrat, apo të dy kategoritë)?
 - P.sh, me kë janë konsultuar për karakteristikat arkitektonike, për dizajnin e objektit që po ndërtohet, apo për atë se ku do të ndërtohet ky objekt?
- A janë marrë në konsideratë në mënyrë të barabartë nevojat, interesat dhe prioritetet e grave dhe burrave gjatë planifikimit të projekteve?
- A u janë prezantuar planet grave dhe burrave që të mund të japin sugjerimet e tyre dhe a janë marrë në konsideratë sugjerimet e tyre?

Shpenzimet Kapitale

Zbatimi:

- Kush i ka zbatuar ose ndërtuar projektet e investimit?
- A kanë qenë gratë dhe burrat të përfshirë në mënyrë të barabartë si punëtorë në të gjitha nivelet dhe a kanë përfituar në mënyrë të barabartë nga cilado pozitë e re e punës së krijuar?

Shpenzimet Kapitale

Përdorimi:

- Kush ka gjasa t'i përdorë ose të përfitojë më së shumti nga projektet e përfunduara (burrat, gratë, apo të dy grupet)?
- A hasin në ndonjë sfidë të veçantë gratë ose burrat gjatë përdorimit të tyre?
- Për shembull, a është një sallë sportive e kufizuar që të përdoret vetëm nga klubet e futbollit dhe sportet tjera të dominuara nga burrat, apo është e konstruktuar si një kompleks sportiv për përdorime të ndryshme ku ka hapësirë edhe për një gamë më të gjërë sportesh?

Shpenzimet Kapitale

- Pjesëmarrja e grave dhe burrave mund të analizohet në secilën prej këtyre fazave që lidhen me shpenzimet kapitale.
- Së pari, mund të shohim se si gratë dhe burrat kanë qenë të përfshirë në secilën prej këtyre fazave në të kaluarën, dhe të përdorim këto informata për të mësuar se si duhet të përfshihen ata në të ardhmen.
- Prandaj, është me rëndësi të mbajmë shënime të këtyre informatave për secilin shpenzim kapital.
- Po të mblidhen këto informata, atëherë mund të identifikohen më lehtë çështjet potenciale gjinore dhe të identifikohet mënyra se si të adresohen ato.

Shpenzimet Kapitale

- Pastaj, komunat gjithashtu mund të specifikojnë objektivat, aktivitetet dhe indikatorët që lidhen me shpenzimet kapitale. Për shembuj:

Objektivat:

- Siguroni pjesëmarrje të barabartë (50%) të grave dhe burrave të ndryshëm në identifikimin dhe **vënien e prioriteteve** për projektet e shpenzimeve kapitale.
- Siguroni pjesëmarrje të barabartë (50%) të grave dhe burrave të ndryshëm në **planifikimin** e shpenzimeve kapitale, dhe sigurohuni që nevojat, interesat, dhe prioritetet e grave dhe burrave të merren në konsideratë gjatë procesit të planifikimit.
- Me qëllim të sigurimit të pjesëmarrjes së barabartë, rriteni përqindjen e grave të punësuar në realizimin (ndërtimin) e projekteve të investimeve prej #% në #% çdo vit (vendosni numrat). *(Shënim: Këtu po ju referohemi grave pasi që gratë zakonisht janë më pak të përfaqësuara në mesin e personave të kontraktuar për punë publike, në krahasim me burrat. Megjithatë, ju duhet ta adaptoni këtë që të përputhet me situatën reale në komunën tuaj, bazuar në të gjeturat në Fazën e 1, Analiza Gjimore).*
- Sigurohuni që gratë dhe burrat mund të përdorin projektet e investimeve të realizuara në mënyrë të barabartë.

Shpenzimet Kapitale

Aktivitetet:

- Organizoni takime publike për të diskutuar, identifikuar dhe **përzgjedhur** shpenzimet kapitale, në orare dhe vende të përshtatshme për gratë dhe burrat. Promovoni ato sa më shumë, për të siguruar pjesëmarrje më të madhe dhe moderoni takimet sa më mirë për të siguruar pjesëmarrje cilësore të të gjithëve.
- Organizoni takime publike për të rishikuar **planet** e shpenzimeve në orare dhe vende të përshtatshme për burrat dhe gratë. Promovoni sa më shumë ato për të siguruar pjesëmarrje më të madhe dhe moderoni takimet sa më mirë për të siguruar pjesëmarrje cilësore të të gjithëve. Sigurohuni që perspektiva gjinore të përfshihet në aktivitetet e planifikimit, me fokus të veçantë në përfshirjen e nevojave dhe interesave të përdoruesve të ardhshëm të gjinisë femërore dhe mashkullore.
- Gjatë thirrjeve për oferta, kërkonit prej kontraktorëve që të punësojnë/përfshijnë një përqindje të caktuar të të punësuarve gra dhe burra në secilin nivel të punës (së paku 40% sipas Ligjit për Barazi Gjinore), drejt rritjes së barazisë gjinore në këto projekte të financuara nga shteti. Poashtu, kërkonit prej kontraktorëve që t'i ruajnë këto të dhëna dhe t'i dërgojnë nëpër komuna. Kërkonit prej konkurrentëve që të kenë rregullore dhe procese të gatshme kundër ngacmimeve seksuale dhe ti zbatojnë ato.
- Monitoroni përdorimin e rezultateve të shpenzimeve kapitale. Zhvilloni intervista me përdoruesit për të parë nëse punët/prodhimet e krijuara përputhen me nevojat e tyre dhe ndajini këto informata sipas gjinisë.

Shpenzimet Kapitale

Indikatorët:

- 50% e pjesëmarrësve të përfshirë në **identifikimin** e prioriteteve për shpenzimet kapitale janë burra, dhe 50% janë gra.
- 50% e pjesëmarrësve të përfshirë në **planifikimin** e prioriteteve për shpenzimet kapitale janë burra, dhe 50% janë gra.
- Përqindja e grave pjesëmarrëse në **zbatimin** e shpenzimeve kapitale rritet prej #% në #% për çdo vit (vendosni numrat).
- “Tingëllon mirë, por problemi është që gratë nuk janë të afta fizikisht për të kryer punë të rënda, si në instalimin e gypave të ujit apo në ndërtimin e objekteve.”
- “Kjo nuk është e vërtetë! Ka shumë gjëra të cilat unë mund t’i bëj, si mbajtja e shenjave të sinjalistikës në zonat e ndërtimit, të jem arkitekte, të menaxhoj punëtorët, të lyej muret, dhe shumë gjëra të tjera gjithashtu! Pse duhet të përfitosh ti më shumë se unë prej këtyre parave publike?”
- Gratë dhe burrat i **përdorin** në mënyrë të barabartë rezultatet e shpenzimeve kapitale.

Shpenzimet Kapitale

"Tingëllon mirë, por problemi është që gratë nuk janë të afta fizikisht për të kryer punë të rënda, si në instalimin e gypave të ujit apo në ndërtimin e objekteve."

"Kjo nuk është e vërtetë! Ka shumë gjëra të cilat unë mund t'i bëj, si mbajtja e shenjave të sinjalistikës në zonat e ndërtimit, të jem arkitekte, të menaxhoj punëtorët, të lyej muret, dhe shumë gjëra të tjera gjithashtu! Pse duhet të përfitosh ti më shumë se unë prej këtyre parave publike?"

Shpenzimet Kapitale

- Sfida dhe Zgjidhja e mundshme

Procesi i Buxhetimit

Data	Veprimi
30 Prill	Qeveria dërgon KASH-in për vitin e ardhshëm fiskal tek Kuvendi Nacional, dhe llogaritë buxhetin për dy vitet tjera fiskale.
15 Maj	Ministria e Financave nxjerr Qarkoren e parë buxhetore.
15 Maj-Qershor	Departamenti përgatitë draft buxhetin duke u konsultuar me komunitete dhe palë të ndryshme; komiteti i politikave dhe financave mban dëgjime publike; kryetari dërgon KASHin tek Asambleja Komunale.
30 Qershor	Komuna dërgon KASHin tek Ministria e Financave.
Gusht	Zyrtari i lartë i financave konsultohet me kryetarin, dhe mban dëgjime publike.
15 Gusht	Nëse ka nevojë, Ministria e Financave përgatitë një Qarkore të dytë buxhetore.
1 Shtator.	Kryetari dërgon draft buxhetin tek Asambleja Komunale.
Shtator	Asambleja Komunale mban së paku një dëgjim publik.
30 Sep.	Komuna dërgon propozimin e buxhetit tek Ministria e Financave, dhe e publikon në faqen e internetit.

Procesi i Buxhetimit

Aktivitetet	Afatat kohore
Draft buxheti i bazuar ne qarkoren buxhetore	Qershor
Diskutimi I buxhetit me qytetaret	Fundi Qershorit-Gusht
Rishikimi dhe prezentimi ne asamble	1 -30 Shtator
Aprovimi ne asamble	30 Shtator

